

WARMTEVISIE TIEL: wat vinden inwoners?

Rapport over het participatieonderzoek voor de warmtevisie Tiel

COLOFON

Rapportage inwonersperspectief warmtevisie Tiel
In opdracht van Gemeente Tiel

Copyright © Gemeente Tiel
Auteurs: Daniëlle Spierings & Gerrit Dijkerman
Spectrum partner met elan, www.spectrumelan.nl

Voor vragen over deze publicatie kunt u terecht bij Mirjam Bussink (email: duurzaamheid@tiel.nl)
Meer informatie: www.tiel.nl/warmtevisie

Inhoudsopgave

Visuele samenvatting resultaten	1
1. Introductie	2
2. Resultaten Vragenlijst, Belactie en Bijeenkomsten	4
2.1 Algemene bevindingen	4
2.2 Informatieniveau en behoeften	6
2.3 Houding & bereidheid om mee te werken	7
2.4 Participatiekansen	11
2.5 Deelgebieden	14

WARMTEVISIE TIEL: wat vinden inwoners?

Warmtevisie

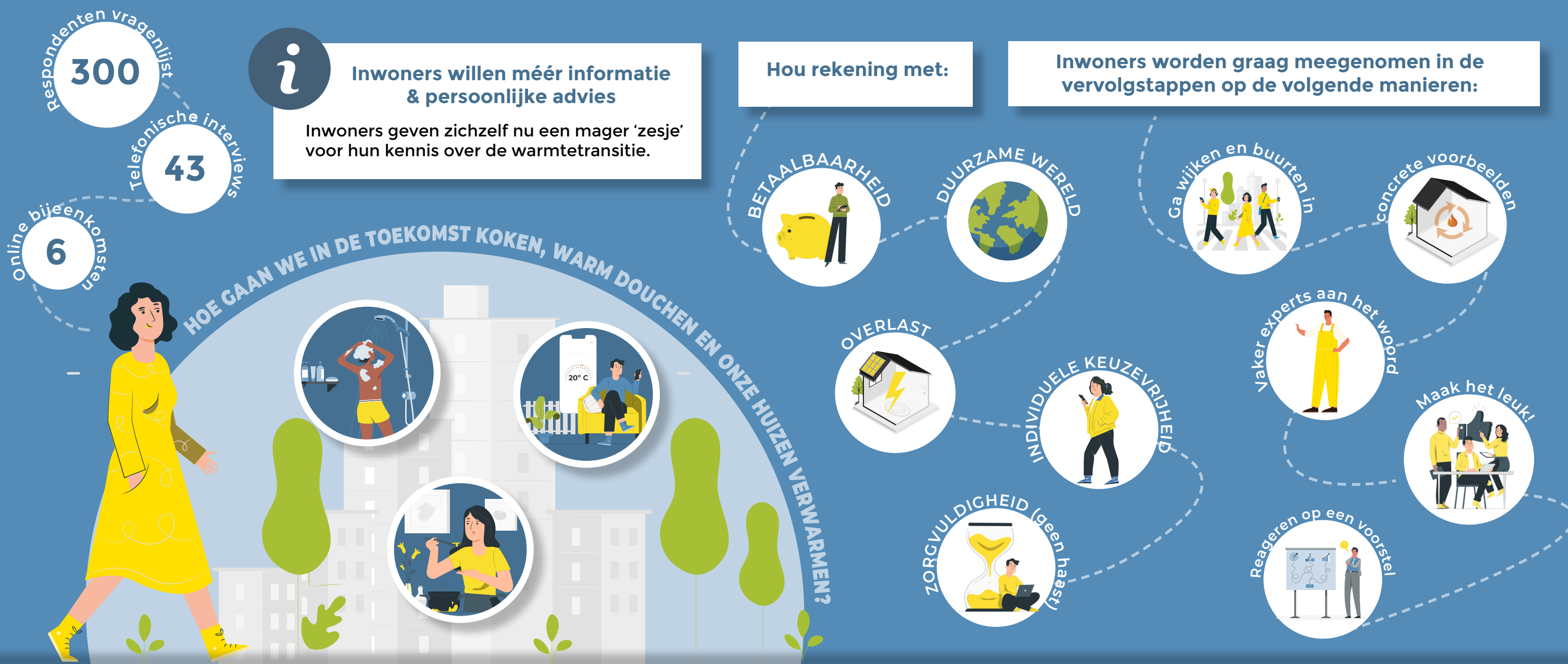
De gemeente heeft een plan gemaakt over hoe we in Tiel samen onze woningen energiezuiniger en aardgasvrij kunnen maken. Dit plan is de Warmtetransitievisie Tiel. Daarin staat wat per buurt de meest logische alternatieven voor aardgas zouden kunnen zijn en wanneer.

Wat vinden inwoners?

Om te weten hoe inwoners denken over energie besparen en aardgasvrij wonen zijn we in mei en juni 2021 in gesprek gegaan met inwoners. Dat gebeurde in een vragenlijst, een belactie en online bijeenkomsten. Deze infographic bevat de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek.

Veel inwoners hebben al actie ondernomen voor een duurzamere woning

39% van de huiseigenaren die de vragenlijst invulde heeft hun huis al geïsoleerd.

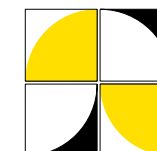
Wil je meer weten over de warmtetransitie?

Neem dan een kijkje op www.tiel.nl/warmtevisie of scan de QR-code.

Benieuwd naar wat je zelf kunt doen voor een energieneutrale woning?

Neem dan eens contact op met het energieloket Rivierenland via energieloket.tiel.nl

gemeente Tiel

1. INTRODUCTIE

Anders omgaan met energie

Nu verwarmen we onze gebouwen, onze huizen en ons water vooral met aardgas. En de meeste mensen koken nog op gas. Maar dat gaat veranderen. Aardgas is niet goed voor het klimaat, want bij het gebruik van aardgas komt CO₂ vrij en dat levert een grote bijdrage aan de opwarming van onze aarde. En het aardgas raakt een keer op. Daarnaast heeft het kabinet besloten de winning van aardgas in Groningen af te bouwen, waardoor we afhankelijk kunnen worden van buitenlandse bronnen. Het doel is om in 2050 aardgasvrij te zijn. Dat staat in het Klimaatakkoord. 2050 is nog best ver weg, maar die tijd is hard nodig om samen onze woningen geschikt te maken voor een toekomst zonder aardgas.

Warmtevisie: een plan voor Tiel

De gemeente heeft in 2020 een concept plan gemaakt over hoe we in Tiel samen onze woningen energiezuiniger en aardgasvrij kunnen maken. Dit plan is de Warmtevisie Tiel. Daarin staat wat per wijk de meest logische alternatieven voor aardgas zouden kunnen zijn. Voor het concept van de warmtevisie is de gemeente met diverse stakeholders in gesprek gegaan middels een warmtetafel. In 2021 gaat de gemeente deze visie omzetten naar een definitieve visie en de eerste voorsortering maken naar de wijk(en) waar concreet gewerkt gaat worden aan uitvoeringsplannen op wijkniveau.

Om dit plan af te maken heeft de gemeente adviesbureau Spectrum partner met elan gevraagd om inwoners meer te informeren over de warmtetransitie en het gesprek met inwoners vorm te geven en te begeleiden. Hoe kijken inwoners aan tegen de warmtevisie en transitie in het algemeen? Hoe zit het met het informatieniveau? Welke alternatieven voor aardgas zien inwoners zitten? Wat vinden ze écht belangrijk als het gaat over keuzes maken in de warmtetransitie? Op welke manier willen inwoners betrokken worden en wat speelt er verder in de wijk dat informierend zou kunnen zijn over de participatieaanpak?

De concrete doelstellingen waren:

- Ophalen bij inwoners wat er speelt in hun wijk, zicht krijgen op meekoppelkansen en een beeld krijgen van de motivatie van inwoners om mee te werken.
- Zicht krijgen op hoe inwoners verder op wijkniveau betrokken willen zijn bij het maken van uitvoeringsplannen per deelgebied en het prioriteren van de deelgebieden.
- In beeld krijgen welke goede energie gerelateerde inwonersinitiatieven inwoners kennen, zowel op wijk- en buurtniveau.

De uitkomsten van wat er is opgehaald bij inwoners kunt u lezen in deze rapportage. Maar nog belangrijker, de gemeente zal deze informatie en inzichten verwerken in de definitieve warmtevisie.

Onze aanpak

Om goede antwoorden te formuleren op de bovenstaande vragen zijn we in de eerste helft van 2021 met inwoners in gesprek gegaan. Door COVID-19 hebben we voornamelijk gekozen voor online en telefonisch contact. Er is gekozen voor een mix van participatie-instrumenten om inwoners van verschillende leeftijden te bereiken en de kans te geven om mee te denken. Concreet hebben we:

- Een vragenlijst uitgezet waarin inwoners werden bevraagd over hun kennis, informatiebehoefte, houding, zorgen, bereidheid om mee te werken participatievoorkeuren en (participatie)kansen t.o.v. de warmtetransitie. 300 inwoners hebben via deze vragenlijst hun mening gegeven.
- Een belactie uitgevoerd waarbij we 43 Tielse inwoners hebben geïnterviewd over de warmtevisie en hebben uitgenodigd voor de online bijeenkomsten.
- 6 online bijeenkomsten georganiseerd waarbij we het gesprek aangingen met inwoners over de warmtetransitie in hun wijk (i.e. Tiel-Noord, Oude Kern e.o, Tiel Dorpen, Tiel-Oost, Tiel-West, Tiel Passewaaij). Er is ook een extra 7^e bijeenkomst gepland waarbij inwoners die niet konden aansluiten bij het gesprek over hun eigen wijk, alsnog mee konden praten.

Communicatie

Tijdens het traject hebben we uitvoerig gecommuniceerd om inwoners te informeren over de warmtetransitie. Gezamenlijk met de ambtelijke organisatie is er een kernboodschap en bijbehorende communicatiestrategie uitgewerkt. Concreet heeft dit geresulteerd in een social media campagne, perspakket voor relevante partners/stakeholders, berichten in lokale nieuws en media en een [filmpje](#) met wethouder Frank Groen

Daarnaast hebben we het ook beeldend gemaakt in de vorm van een [Praatplaat \(PDF, 2 MB\)](#). Mocht u de Praatplaat niet kunnen of willen openen: vrijwel de gehele tekst uit de Praatplaat is ook op [deze pagina](#) te lezen.

2) RESULTATEN VRAGENLIJST, BELACTIE & BIJEENKOMSTEN

2.1 Algemene bevindingen

Deelnemers vragenlijst

Via de communicatiekanalen van de gemeente en haar partners zijn inwoners gevraagd een online vragenlijst in te vullen. In deze online vragenlijst werden inwoners bevraagd over hun kennis, informatiebehoefte, houding, zorgen, bereidheid om mee te werken, participatievoorkeuren en (participatie)kansen t.o.v. de warmtetransitie. In totaal hebben precies 300 inwoners de vragenlijst ingevuld¹.

Er is sprake van een hoge respons uit Tiel Passewaaij, Tiel Noord en Tiel Oude kern. Echter is er weinig respons vanuit het industriegebied en de dorpen. Daarnaast is het opvallend dat het overgrote deel van de respondenten (92%) eigenaar is van een koopwoning. Daarnaast lijkt er een goede spreiding te zijn van respondenten en de leeftijd van hun woning.

Deelnemers Belactie

Er hebben 43 telefonische interviews plaatsgevonden met inwoners uit de diverse kernen. De deelnemers aan deze gesprekken zijn volledig willekeurig geselecteerd en daarna proactief benaderd. We hebben deze strategie ingezet door op een meer inclusieve manier mensen te benaderen (die anders de weg naar de gemeente niet goed weten te vinden) en zo ook de 'unusual suspects' te spreken. Tijdens deze telefoongesprekken stonden kansen, zorgen en participatiewensen centraal.

De meeste mensen hebben niet direct een beeld bij de warmtetransitie, de meeste mensen geven ook aan zo'n grote verandering moeilijk te kunnen overzien. Wél zijn de meeste mensen bezig of hebben al eerder stil gestaan bij het verduurzamen van hun woning. Daarnaast vonden veel mensen het leuk en verrassend dat ze werden gebeld door de gemeente: *'goed dat de gemeente proactief mensen opbelt & geen plannen van achter het bureau maakt.'*

Deelnemers online bijeenkomsten

In totaal zijn er 7 online gesprekken georganiseerd. 55 inwoners deden hier aan mee:

- Tiel Noord (12 inwoners)
- Oude Kern e.o (9 inwoners)

¹ Op basis van het aantal volwassen inwoners in Tiel is er gerekend met een betrouwbaarheidsniveau van 5%, foutmarge van 90%.

- Dorpen Tiel (4 inwoners)
- Tiel-Oost (3 inwoners)
- Tiel-West (3 inwoners)
- Tiel Passewaaij (17 inwoners)
- Extra bijeenkomst (7 inwoners)

Het overgrote deel van deze inwoners die meededen aan de online gesprekken is huiseigenaar. De houding en ambities van inwoners waren doorgaans feller en in groter contrast met elkaar dan in de vragenlijst. De deelnemers kunnen we indelen in de volgende groepen, waarbij de meeste inwoners in de eerste groep vallen en de minste in de vierde:

- 1) inwoners die graag meer informatie willen voor hun persoonlijke situatie. Zij hebben zich doorgaans al goed ingelezen, maar zijn op zoek naar diepgaandere informatie van experts;
- 2) inwoners met een groen hart. Dit zijn mensen die nóg meer willen doen in hun eigen woning, andere inwoners willen helpen, een pleidooi willen maken voor een groenere wereld (en eigenlijk iedereen gisteren al van het gas af willen) en duurzaamheidsexperts;
- 3) inwoners die nog niet weten wat ze vinden van de warmtetransitie, maar wel erg benieuwd zijn naar wat er gaat gebeuren in hun wijk en wat dit betekent voor hun woning;
- 4) een aantal fervente tegenstanders van de warmtetransitie. Dit zijn geen klimaatontkenners, maar eerder inwoners die weinig vertrouwen hebben in de aanpak van de overheid.

2.2 Informatieniveau & behoeften

Algemeen informatieniveau

Uit alle gegevens blijkt dat er vanuit inwoners meer en betere informatie gewenst is over de warmtetransitie. Uit de vragenlijst komt naar voren dat inwoners zichzelf nauwelijks een 'zesje' (op een schaal van 1 tot 10) geven als het gaat over hun kennis over de warmtetransitie. De kennis over de warmtetransitie lijkt nog lager te liggen bij de inwoners die zijn geïnterviewd tijdens de belactie. Logisch, zij zijn immers niet eerst beland op een webpagina of social post over dit thema. Hoewel we kunnen concluderen dat de warmtetransitie als term nog niet leeft bij inwoners, is er wel degelijk basiskennis aanwezig over het verduurzamen en energieneutraal maken van de eigen woning. Er wordt volop gesproken over isolatie en zonnepanelen.

Inwoners geven in de vragenlijst ook aan makkelijk informatie te kunnen vinden over de warmtetransitie. Echter is het energieloket doorgaans onbekend bij inwoners die deelnemen aan de informatieavonden, terwijl dit de meest logische bron lijkt voor inwoners om goede informatie te verkrijgen. Dit is precies waar de schoen wringt. Inwoners ontvangen vanuit zoveel verschillende bronnen informatie over het thema duurzaamheid in de volledige breedte, dat het moeilijk voor hen is om de warmtetransitie in een juist kader te plaatsen. Daarnaast zorgt een *overload* aan informatie er ook voor dat het voor inwoners erg zoeken blijft wat de warmtetransitie is, wat nu de daadwerkelijke voor- en nadelen zijn van verschillende technische mogelijkheden (voor hun situatie, voor Tiel en Nederland in zijn geheel) en waar we precies staan in het proces. Tijdens het onderzoek is er in de media ook uitgebreid discussie geweest over de betaalbaarheid en effectiviteit van de warmtetransitie. Inwoners raken overweldigd door het thema warmtetransitie, kunnen de warmtetransitie onvoldoende vertalen naar hun eigen situatie en kunnen informatie op een incorrecte manier interpreteren. Dit versterkt tevens het gevoel bij inwoners dat ze onvoldoende zicht en grip hebben op de situatie.

Informatiewensen

De informatiebehoefte is zeer divers. De populairste opties zijn het toegestuurd krijgen van informatie per email, informatiebijeenkomsten, het lokale krantje en persoonlijk advies. De voorkeuren willen ook nog wel eens sterk verschillen per deelgebied. Het lijkt daarom onverstandig om een definitieve selectie te maken.

Behoefte aan persoonlijk advies

Hoewel inwoners aangeven dat ze heel goed weten wat er moet gebeuren om hun woning aardgasvrij te maken (bijna 5, op een schaal van 1 tot 5), gaven veel mensen zowel in de vragenlijst (26%) als tijdens de inwonersavonden aan graag persoonlijk advies te willen ontvangen. De meeste vragen konden direct worden beantwoord door een adviseur vanuit het energieloket.

2.3 Houding & bereidheid om mee te werken

Algemene houding

Gemiddeld geven inwoners 54 punten (op een schaal van 100) op de vraag: Vind jij het belangrijk dat de gemeente aan de slag gaat met de warmtetransitie? Dat lijkt een redelijk 'lauw' antwoord. Als we wat dieper in de cijfers duiken zien we dat de individuele scores nogal uiteenlopen. We hebben te maken met een groot aantal hoge én lage scores. Inwoners lijken dus verdeeld over het algemene belang van de warmtetransitie.

Zorgen

Inwoners maken zich zorgen over wat de warmtetransitie voor hen betekent. Op een schaal van 100 geven inwoners gemiddeld 69 punten. De meeste scores landen tussen de 20 en 50, echter is er ook een beduidende groep uitschieters naar boven (98 – 100) die zich ontzettend zorgen maken en naar beneden (0) die zich géén zorgen maken.

Elk van de zorgen die zijn benoemd in de vragenlijst wordt herkend door een significante groep inwoners. De zorgen die er uit springen gaan voornamelijk over:

- De betaalbaarheid
 - Inwoners zijn bang dat zij opdraaien voor de rekening
"Verplicht te worden aanpassingen te doen op eigen kosten"
 - Dat er onvoldoende of 'te strenge' subsidies worden opgesteld
"Als ik het geadviseerde isolatieplan volg kreeg ik geen subsidie omdat het niet past binnen de regeltjes vd overheid (2 maatregelen tegelijk, anders geen subsidie)"
 - Dat ze onvoldoende rendement halen uit hun investering
"Terugverdientijd is niet te doen. Subsiëren heeft ook geen zin, immers moet dat door de gemeenschap worden betaald."
"Kan nu wel beslissing nemen en investeren. Maar wat als de gemeente straks een andere oplossing kiest. Dan kan mijn investering voor niets geweest zijn."
- Mogelijke overlast
"bang dat het hele huis opgebroken wordt om de nieuwe installatie aan te leggen"

“Ik de garantie krijg dat eventuele warmtepompen geluidsarm zijn”

“Ik zou het vreemd vinden wanneer de bestrating meerdere malen opengebroken moeten worden, terwijl de aanstaande rioolrenovatie op een later tijdstip gecombineerd zou kunnen worden met werkzaamheden i.v.m. verduurzaming qua woningverwarming. Ook het niet gelijktijdig splitsen van woning-afwatering in vuilwaterafvoer en regenwaterafvoer is achter de feiten aanlopen”

“vooral de geluidsoverlast uit de buurt door luchtwarmtepompen.”

- En dat mensen mogelijk niet zelf mogen beslissen over hun eigen woning. Inwoners zijn bang hun vrijheid te verliezen en in een situatie te komen waarin ze gedwongen worden bepaalde werkzaamheden te laten uitvoeren.

“Dat de overheid mij dwingt om dit te moeten gaan doen. Een dergelijke beslissing neem ik liever zelf”

“Dat er keuzes gemaakt worden door anderen die ten koste gaan van mijn vrijheid”

- Gebrek aan vertrouwen in de oplossingen. Men vindt de voorgestelde oplossing (gasvrij) onlogisch of niet écht duurzaam of effectief. Deze laatste zorg kwam vooral sterk aan bod in de online bijeenkomsten. Inwoners vragen zich oprecht af of de technologische ontwikkelingen ver genoeg zijn doorontwikkeld, of de huidige voorgestelde oplossingen wel de juiste zijn en of de overheid in staat is een dergelijk groot project te realiseren. Ook wordt de vraag gesteld in hoeverre gemeente Tiel is aangesloten bij landelijke initiatieven.

“Dat er (nog) geen betrouwbare oplossingen zijn die toekomstbestendig zijn”

“Nadenken over redundancy, robuustheid, organisatie en over voldoende ruimte kunnen bieden aan technologie die er nog aan zit te komen (biogas, waterstof, ammoniak als energie bron?, geothermie, kernenergie om er nog maar een paar te noemen). Geen immature technologie als huidige warmtepompen stimuleren in woningen die daartoe niet geschikt zijn (oude radiatoren, isolatie etc.)”

“Als het goede oplossingen zijn wel maar de oplossingen die we nu bedacht hebben zie ik totaal niet zitten”

“Ik vind het niet nodig. Het geld wat we in NL uitgeven kan veel beter elders in de wereld besteed worden. Dat is efficiënter en geeft een veel hoger rendement.”

“Wil ik niet grootste flauwekul in Duitsland word ‘t aardgas gestimuleerd”

Daarnaast zijn sommige inwoners écht wel bereid iets te doen, maar lijkt het op dit moment – voor hun woning – niet mogelijk. Dit zijn logischerwijs de ook de eigenaren van relatief oude woningen

“Huis ongeschikt voor bovenaardse warmtepomp. Aardwarmte mag niet (graven meer dan 30cm onder maaiveld mag niet). Graag zou ik op ruim 2 m diepte mijn gehele tuin omgraven om hier een leidingnet te leggen waarmee ik aardwarmte kan benutten: Warm in winter koud in zomer!”

“alternatief voor mijn gasgestookte luchtverwarming die op dit moment niet bestaat”

“Ons huis is een rijksmonument met beperkingen ten aanzien van de mogelijke bouwkundige aanpassingen.”

De overige zorgen hebben vooral te maken met een gebrek aan informatie en handelingsperspectief. Deze zorgen gaan over: ‘Ik weet niet waar ik moet beginnen,’ ‘ik ben bang dat ik het alleen moet oplossen,’ ‘ik heb te weinig informatie.’

‘Ik weet niet wat in mijn huis nog kan. En mijn CV installateur ontraadt een warmtepomp’

Urgentie

Voor sommige inwoners kan de warmtetransitie niet snel genoeg gaan, terwijl andere er juist helemaal niet op zitten te wachten. Inwoners zijn onder te verdelen in de onderstaande vier groepen. Het realistische merendeel van de respondenten valt in groep 2 en 3:

1. De perfecte deadline voor de warmtetransitie? Gisteren! Er is een aannemelijke groep inwoners die zich zorgen maakt over het klimaat en zo snel mogelijk verduurzaming wil zien. Vaak hebben zij hun eigen woning al verduurzaamd en leven zij op andere vlakken ook duurzaam. Deze groep kan worden gekenmerkt als voorlopers.
2. Laten we er goed over nadenken. Deze groep inwoners is zich bewust van de noodzaak om te verduurzamen, maar wil wel graag voorzichtig in kleine stapjes te werk gaan en zeker geen overhaaste beslissingen maken. Ze zijn bang dat een verkeerde beslissing onnodig veel geld, tijd en ellende veroorzaakt. Deze groep geeft ook vaak de tip om eerst even af te wachten of dat een oplossing elders in het land goed werkt. Dan is het een kanshebber voor Tiel.
 - i. *“Ik zou daarbij kritisch kijken of elk voorstel ook al in Nederland is gedaan en werkt. Daarnaast naar alternatieven.”*
 - ii. *“Hou op met haast te maken. Kijk naar buurt7 waar alles misgaat wat er mis kan gaan. Er zullen hopelijk in de toekomst betere alternatieven komen voor gasloos (CV op waterstof bijv) waarbij veel minder ingrijpende verbouwingen nodig zijn.”*

3. We hebben nog wel even de tijd. Deze groep benadrukt dat de warmtetransitie over een langere periode plaats moet vinden. Zij voelen nog geen haast en moeten het allemaal nog zien gebeuren.
 - i. *“Zitten pas in 2021 hebben nog 29 jaar , over 10 jaar zijn er betere technieken op de markt , snap het voorbereidende werk maar doe nog niks voor 2038. Tijd zat dus”.*
4. De laatste groep wil simpelweg geen warmtetransitie. Dit zijn geen klimaatontkenners, maar eerder inwoners die weinig vertrouwen hebben in de aanpak van de overheid.

Bereidheid om mee te werken kopers

Voor kopers geldt dat 25,6% bereidt is te investeren in het toekomstbestendig maken van hun woning. De grote meerderheid (47,6%) is enigszins bereidt te investeren. 22% is niet bereidt te investeren. Een klein deel van de respondenten (4,8%) geeft aan dit nog niet te weten.

Sterker nog: een groot deel van de huiseigenaren die we hebben bereikt – via de enquête en online bijeenkomsten - heeft al iets gedaan om minder aardgas te verbruiken. 38,8% heeft zijn of haar woning al geïsoleerd en 26% is op een andere manier gaan koken. Slechts 4% verwarmd zijn of haar woning al op een andere manier. Daarnaast heeft 31,3% andere maatregelen getroffen. Zij hebben zonnepanelen laten leggen, gebruiken infraroodpanelen of hebben dubbelglas laten installeren. Veel mensen geven aan op zich wel over te willen stappen op koken op inductie, maar moeten naar eigen zeggen nog even de drempel over. 27,8% heeft nog niets gedaan om de woning energieneutraler te maken.

Een groot deel van de respondenten geeft ook aan in het algemeen zuinig om te gaan met energie. Er stonden volop tips in de opmerkingen over warme truien en een lagere thermostaat 's nachts.

Bereidheid om mee te werken huurders

Huurders werken graag mee aan de warmtetransitie van hun woning als daardoor hun energierekening omlaag gaat (62,5%), ze eerst wat meer informatie krijgen (37,5%), de aanpassingen wel écht duurzaam zijn (37,5%) en als er hulp is bij het verplaatsen van de spullen (als de monteur ergens bij moet) (31,2%). Ook het zelf kunnen kiezen voor een energieleverancier lijkt belangrijk (25%).

Kansen/haakjes

Uit de vragenlijst, telefoongesprekken en online bijeenkomsten zijn er een aantal zaken te benoemen waarop kan worden ingezet in het vervolgtraject.

- De belangrijkste beweegredenen voor van het gas afgaan voor Tielse inwoners zijn het 'bijdragen aan een betere wereld' (52,8%), 'Bijdragen aan een betere wereld voor mijn(klein)kinderen' (35,7%) en besparen op de energiekosten (58,1%). Een écht duurzame oplossing is dan ook randvoorwaardelijk.
- Duurzaamheid lijkt écht een verbindende factor. Met uitzondering van een enkeling die het klimaat niet van belang vindt, zijn vrijwel alle betrokken inwoners het erover eens dat we beter om moeten gaan met de aarde. Het sterke verschil in mening zit echter in de manier waarop we dit in Tiel het beste kunnen doen.
- Inwoners in de vragenlijst gaan het liefst voor een oplossing die ze zélf mogen bedenken voor hun woning (56,8%), 20% gaat voor een collectieve oplossing. 23,2% weet het nog niet. Tijdens de online bijeenkomsten waren inwoners juist méér te spreken van een collectieve oplossingen, met name om zo een effectieve en rendabele oplossing te kunnen realiseren per gebied.
- Oplossingen moeten vooral:
 - Betaalbaar zijn
 - Écht duurzaam zijn
 - Praktisch toepasbaar zijn (en niet te veel gedoe opleveren)
 - Rekening houden met de mening en rol van inwoners (vooral als zij iets écht niet willen).
- Idealiter blijft het mogelijk voor inwoners om zélf hun energieleverancier te kunnen blijven kiezen. Indien mogelijk zou dit inwoners een gevoel van zelfbeschikking kunnen geven in het vervolgtraject.
- Zonnepanelen en waterstof zijn veruit het meest populair onder inwoners. Inwoners hebben de indruk dat de mogelijkheid om waterstof óók te gebruiken voor woningen (i.p.v. allereerst voor de industrie en een beperkt aantal woningen) te snel opzij is geschoven.
- Isoleren lijkt een 'quick-win', waar vrijwel alle inwoners het nut van inzien.
- Inwoners zien kansen in:
 - Het gebruiken van de rivier voor het opwekken van energie
 - Het gebruiken van daken van flats en industriegebouwen voor zonnepanelen, met name als de daken van inwoners hier niet voor geschikt zijn
- Er wordt in de vragenlijst vaak gesproken over de mogelijkheid voor het oprichten van een energie-coöperatie in de buurt. Het kan daarom lonen om extra hierop in te zetten in de communicatie en eventuele ondersteuningsstructuren (vanuit de gemeente, energieloket, Leefbaarheidsalliantie Gelderland etc.) voor dergelijke inwonersinitiatieven in kaart te brengen.

2.4 Participatiekansen

Vrijwel iedereen wil meedenken. De meeste inwoners reageren het liefst op een bestaand plan. Maar er is ook een flinke groep die wil samenwerken met de gemeente. Er zijn ook een aantal inwoners die zélf aan de slag willen in hun eigen deelgebied. Slechts 12% doet liever niet mee of laat alleen van zich horen als ze het écht niet ok vinden.

De suggesties hieronder zijn gemaakt door inwoners om hen méér te betrekken bij de warmtetransitie. Dit is een samenvatting van de ideeën die naar voren kwamen, niet een advies.

- Gemeenteniveau
 - Inwoners motiveren om zich te laten horen bij de raadsvergaderingen
 - Zorg voor een groepje inwoners die heel actief met de gemeente mee kan denken
 - Met een referendum inwoners laten stemmen.
- Meer informeren & kennisdelen
 - Zorg ervoor dat de gemeente de juiste informatie duidelijk op één plek heeft staan op de website. Herhaal deze informatie.
 - Maak een concrete en heldere opsomming van de voordelen (klimaat, financieel) met een bijbehorende doorrekening. Desnoods op basis van een aantal casussen. Splits hier een aantal veelvoorkomende situatie uit (bv. Oud huis, huurwoning etc.)
 - Maak een huis-aan-huisblad met laagdrempelige informatie over de warmtetransitie.
 - Maak een 'Frequently Asked Questions' op de website.
 - Maak een online platform waarop je informatie deelt, maar waar inwoners ook vragen kunnen stellen en ideeën kunnen opperen.
 - Informeer inwoners over de mogelijkheden. Zorg ervoor dat deze voorbeelden zo concreet mogelijk zijn en bij wie ze dan terecht kunnen voor hulp. Denk hierbij aan:
 - Storytelling: verhalen van inwoners delen die al aan de slag zijn.
 - Voorbeeldwoningen laten zien; elkaar inspireren met lokale voorbeelden (een aantal inwoners is ook bereid hun huis beschikbaar te stellen.)
 - Maak groepjes inwoners die samen hun huis willen verduurzamen, zodat ze samen kunnen leren en elkaar kunnen helpen. Eventueel onder begeleiding van een voorloper.
 - Meer laagdrempelige bijeenkomsten waar we informeel in gesprek gaan met de gemeente en het energieloket (online bijeenkomsten werden als prettig ervaren).
 - Aanbod van gratis scan door energieloket is een mooie kans (maar moet wel bekender worden.).
- De wijk in: Ga het fysieke en persoonlijke contact aan met inwoners nu dat weer mogelijk is
 - Veel inwoners hebben voorgesteld een werkgroep (bij een bestaande vereniging of los) of comité te organiseren in hun buurt of wijk.
 - Maak het leuk en informeel:
 - Maak gebruik van één energieambassadeur in de straat/wijk (een aantal inwoners is bereid dit te doen voor zijn/haar buurt
 - Ga met de truck/bus langs in de dorpen. "ga kamperen in de wijk"
 - Maak gebruik van de lokale partijen:

- Buurthuizen
 - Benut bestaande communicatiekanalen in de buurt
 - Verenigingen/dorpsraden
 - Wijkvereniging Passewaaij
 - Passewaaijer
 - Dorpsraad Kapel Avezaath (werkt aan opzet energiecoöperatie)
 - Stichting Tiel Centrum XL
 - Stichting Tip Top Tiel
 - Leefbaar Wadenooijen
 - Stichting Oosthonk
 - Tdib
 - Betrek de VVE's
 - Betrek huurdersraden
 - Betrek woningbouwcorporaties (NB: zijn reeds betrokken)
 - Kleurrijk Wonen
 - Thius
 - Lokale initiatieven
 - Fruitstad Energie
 - Vlindertuin Zinding
 - Duurzaam Rivierenland
 - Itho Daalderop/Klimaatgarant
 - Ga naar locaties waar mensen veel samenkomen
 - Sportverenigingen (bv. Tennis, Sporthal Tiel-West)
 - Scholen
 - Rode Kruisgebouw
- Respect voor experts. In de vragenlijst kwam naar voren dat inwoners de technische beslissingen graag over laten aan experts. Wel willen ze meer en beter geïnformeerd worden over de mogelijkheden en waarom bepaalde keuzes nu eigenlijk zijn gemaakt. Voornamelijk tijdens de inwonersavonden is de inbreng en uitleg vanuit de aanwezige experts en ambtenaren erg gewaardeerd.

Voorlopers

De voorlopers bestaan voornamelijk uit inwoners die vanuit hun beroep en/of idealen een bijdrage willen leveren aan de warmtetransitie. Vaak hebben zij zelf al volop maatregelen genomen om hun huis energieneutraal te maken. Deze groep denkt graag actief mee met de gemeente, maar wil vooral actief aan

de slag in hun eigen buurt. Circa 30 inwoners hebben aangegeven een bijdrage te willen leveren door op buurt of wijkniveau een werkgroep of comité te starten, hun huis als voorbeeldwoning beschikbaar te stellen, mensen in hun buurt op de hoogte te stellen en te enthousiasmeren of als expert mee te denken aan oplossingen voor hun deelgebied in kwestie. Er zijn ook een aantal enthousiastelingen die graag iets willen betekenen, maar nog niet precies weten wat.

De voorlopers vragen ook wat van de gemeente. Ze willen weten in hoeverre de gemeente bereid is hen te ondersteunen in het (verder) energieneutraal maken van hun eigen woning.

2.5 Deelgebieden

Per deelgebied zijn de belangrijkste bevindingen die afwijken van de algemene resultaten genoteerd. Met name als deze invloed hebben op de communicatie en/of participatiestrategie. Daarnaast benoemen we zaken die spelen in de wijk die relevant zijn voor de warmtransitie en reflecteren we op de genoemde oplossing t.a.v. het voorstel.

Belangrijk om te benoemen is dat in de gesprekken met inwoners en in de uitvraag nog geen duidelijke koppelkansen naar voren zijn gekomen. Inwoners geven grotendeels aan niet goed te weten welke partijen in hun buurt een rol zouden kunnen spelen. Daarnaast lijkt het erop dat inwoners de warmtetransitie aardig kunnen linken aan hun eigen situatie, maar staan nog niets stil bij wat dit betekent voor hun buurt of wijk. Dit pleit ervoor om daar in de toekomst aandacht aan te besteden. Daarnaast staat boven water dat – nu de COVID-19 maatregelen zijn afgezwakt – tijd om in de wijken zelf en zelfs op buurniveau het gesprek te met inwoners te vervolgen.

Een drietal punten die spelen in meerdere deelgebieden:

1) Afspraken met derden

Inwoners hebben vraagtekens bij de aan te leggen warmtenetten en de rol die Niacet hierin zou kunnen spelen. Het gaat hierbij niet zozeer over de techniek, maar over de onderliggende afspraken met bedrijven. Inwoners hebben de indruk dat zonder hun medeweten afspraken wordt gemaakt, zonder dat ze eerst hebben kunnen meedenken over hun eigen wijk. Ook zijn er zorgen over wat er gebeurt als een bedrijf dat restwarmte levert vertrekt. Welke garanties geeft de gemeente dan? Inwoners zijn bang dat als puntje bij paaltje komt ze in de steek worden gelaten.

“De aanwezigheid van Niacet biedt eventueel mogelijkheid voor een warmtenet. Is er een alternatief als Niacet besluit te vertrekken uit de wijk?” “er is blijkbaar wel een plan A, is er ook een plan B?”

2) Buurt 7

Buurt 7 is een veelgenoemde casus, niet alleen door inwoners van deze buurt zelf of Passewaaij. Inwoners gebruiken deze casus als voorbeeld over wat er mis kan gaan en het belang om wel overwogen keuzes te maken. Inwoners met deze zorgen willen géén gehaaste beslissingen. Liever een traag en zorgvuldig proces, dan snel resultaat.

Aanvullend is ook de wens aangemerkt om ook een keuzemogelijkheid te overwegen voor buurt 7 in de warmtetransitie:

“Het is een gegeven dat we allemaal (vooralsnog) binnen zeer korte tijd (2050) van het gas af moeten. Keuzevrijheid voor welke vorm van warmte energie een bewoner kan kiezen MOET echter geboden worden, ook voor bewoners van woningen die al van het gas af zijn en dat nu niet hebben (denk aan Passewaaij buurt 7).”

3) Garanties & vertrouwen in de overheid

In de twee bovenstaande zorgen vanuit inwoners wordt vaak benoemd dat inwoners garanties willen vanuit de overheid. Als er iets fout gaat, willen zij dat de overheid ook verantwoordelijkheid en actie onderneemt. Inwoners hebben hier twijfels over. In de vragenlijst wordt ook vaak de situatie in Groningen als ‘horrorscenario’ aangeduid.

“Er geen onvoorziene nadelen kunnen zijn. Een soort belofte op een bepaalde garantie”

Tiel-Noord

- **Laaggeletterdheid** wordt als aandachtspunt benadrukt.
- Krijgen veruit het liefst **informatie toegestuurd**.
- **Betaalbaarheid** lijkt belangrijker dan gemiddeld, wel méér **investeringsbereidheid** onder kopers.
- **Veel zorgen over huidige technologische mogelijkheden**
- **Relatief veel inwoners hebben al iets gedaan om hun huis te verduurzamen (52%)**. Voornamelijk zonnepanelen.
- **Grote informatiebehoefte**. Inwoners hebben zich wel ingelezen, maar overzien de informatie niet voor hun eigen situatie.
- **Liever reactief meedenken** (76 %)

Tiel-West

In Tiel-West vielen de volgende zaken op:

- **Er zijn relatief veel voorstanders van waterstof**. Daar waar in andere gebieden vooral wordt gesproken over de potentie van waterstof, relateren een aantal inwoners in Tiel-West dit ook aan de huidige stedenbouw. Wat gebeurt er in toekomst met de nieuwe gebouwen die geen gasleidingen

meer hebben, dus ook niet kunnen overstappen op waterstof? Er zijn bijvoorbeeld zorgen geuit over een goede opties voor het nieuwe Lingecollege, dat zonder huidige gasaansluiting in de toekomst niet over kan op waterstof.

- **Persoonlijk contact/advies** wordt extra benadrukt
- **Willen graag persoonlijk informatie toegestuurd krijgen.** Bijvoorbeeld via de email of via een huis-aan-huisblad.
- **Laaggeletterdheid** wordt als aandachtspunt benadrukt
- **Maken zich relatief méér zorgen** dan Tielbreed (18% meer), voornamelijk de **overlast** is een uitschieter. Veel inwoners in Tiel-West vinden het daarom ook erg belangrijk dat als er plannen worden gemaakt, deze ook slim te combineren zijn met andere projecten (bv. straatwerk).
- **Relatief veel inwoners willen graag actief meedenken.** Het aantal reactieve meedenkers is lager, maar de groep mensen die het liever aan de overheid overlaat is tegelijkertijd ook hoger. Er zijn waarschijnlijk meer voorlopers in Tiel-West, maar ook meer mensen die zich afzijdig houden.

Tiel-Passewaaij

- **Meer zorgen dan gemiddeld.** Met name zorgen over de **betaalbaarheid en het daadwerkelijke rendement.**
- Inwoners – tijdens de avond – zien het belang in van een goede **collectieve oplossing** tegenover de overheid die individuele inwoners faciliteert. Maar hebben wel zorgen over hun **vrijheid**. Wat betekent dit voor mensen die al energieneutraal zijn of simpelweg wat anders willen?
- **Meer aandacht gewenst voor ideeën en potentie inwoners** i.p.v. ‘de grote bedrijven’.
- **Buurt 7** heeft een diep wantrouwen gecreëerd bij inwoners t.a.v. de technologische mogelijkheden én de lokale overheid.
- **Investeringsbereidheid hoger dan gemiddeld.**
- **Zorgen over dat inwoners ‘er alleen voor komen te staan’.** Dit gaat zowel over een eventuele duurzaamheidsverplichting of als er iets fout gaat.
- **Veel inwoners die naast zonnepanelen ook wat anders hebben gedaan om hun huis te verduurzamen.** Zonneboiler, warmtepanelen, inductie koken, combi-ketel. En natuurlijk maken een aantal mensen gebruik van de Warmte Koude Opslag (WKO) installatie.

Dorpen

- **Genoeg oog voor de dorpen?** De mensen in de dorpen vragen zich af of de gemeente wel genoeg oog heeft voor hen. Of dat de oplossingen ook echt passen bij de situatie van het dorp en de relatief oudere bewoners en woningen. Inwoners vragen zich af of ze geen ‘stadse oplossing’ krijgen voor hun dorp.
‘Samen met de dorpsraad. In het dorp staan veel oude woningen en wonen veel oudere mensen. Vraag me sterk af of de gemeente wel realistisch beeld heeft van haar dorpen’
- **Vooraf oren naar (informatie)bijeenkomsten.** Het liefst in samenspraak met de dorpsraad/vereniging.
- **Een beter wereld wordt belangrijker gevonden dan gemiddeld.**
- **Zorgen over dat hun huizen te oud zijn voor de nodige aanpassingen.** De praktische toepassing van de oplossing wordt zelfs 2x zo belangrijk gevonden als de betaalbaarheid.

- **Relatief veel mensen hebben hun woning al geïsoleerd (66%).**
- **Sterke voorkeur voor individuele oplossingen.**

Tiel-Oost

- **Veel informatiebehoefte.** Voorkeur voor social media, bijeenkomsten en lokaal krantje. Inwoners geven tijdens de avonden ook aan graag in gesprek te gaan met energiecoaches
- Zorgen over de **capaciteit van het elektriciteitsnet** en **gespikkeld bezit**.
- Een **duurzamere wereld** wordt belangrijker gevonden dan gemiddeld.
- **Relatief hoge investeringsbereidheid.**
- Sterke voorkeur **individuele oplossing**.
- **Willen graag keuze behouden tussen energieleveranciers.**
- **Grotendeels reactief meedenken**

Oude Kern e.o.

- **Veel behoefte aan persoonlijk advies.** En een voorkeur voor **informatiebijeenkomsten**.
- **Er zijn relatief veel mensen met een oudere woningen en de bijbehorende zorgen.** Voornamelijk of de technologische opties wel mogelijk zijn in hun woning en wat dit dan betekent voor de een eventuele verbouwing en de **betaalbaarheid** hiervan. Ook zorgen dat het energieloket hun complexe vragen niet kan ondervangen. Denk bijvoorbeeld aan huizen die een rijksmonument zijn.
- **Subsidies en budget neutrale oplossingen** werden benadrukt in de online bijeenkomst.
- **Betaalbaarheid als belangrijkste randvoorwaarde.**
- **Relatief veel inwoners die aangeven niet te weten wat ze zouden kunnen doen om hun huis energie neutraler te maken.**
- **Relatief veel mensen die actief willen meedenken.**

Buitengebied & Medel-Kellen

Er is weinig respons gekomen uit het buitengebied en Medel-Kellen. Het is dus moeilijk om conclusies te verbinden aan de informatie die we hebben opgehaald. Desalniettemin kwamen de volgende zaken naar voren:

- Voorkeur voor informatie via een lokaal krantje
- Minder overtuigd van de noodzaak van de warmtetransitie

